

Het Nederlands Ambulance Archief

The Archives of Dutch Emergency Services

Collectie Dr K.J.J. Waldeck

Een Cadillac voor Jannie.

Geschiedenis van het ziekenvervoer De Vrij in Leeuwarden)

door K.J.J. Waldeck¹

Jannie (Jantje: *Leeuwarden, 14 oktober 1923-†Leeuwarden, 31 augustus 1937)² was de oudste dochter van Willem De Vrij (*Harlingen, 3 april 1898-Leeuwarden, †13 januari 1979) en Doetje Bijlsma (*Barradeel, 5 juni 1899-†Leeuwarden, 21 november 1977). Zij kreeg vermoedelijk in 1936 een ernstige buikaandoening³ en moest regelmatig naar het Diaconessenhuis in Leeuwarden vervoerd worden. De N.V. "R.A.M.I." (Rijwiel-Automobiel-Motor-Import) was de toenmalige ziekenvervoerder in Leeuwarden.⁴ Janine had onderweg veel geleden en Willem was dus niet tevreden over dit vervoer. In 1936 kwam een vertegenwoordiger van de Utrechtse auto-importeur K. Landeweer⁵ met een Cadillac uit 1930 naar Leeuwarden, omdat de N.V. "R.A.M.I." interesse had voor deze auto. De auto werd voor de nacht gestald bij De Vrij in Huizum. Willem was direct helemaal gek van deze prachtige auto al was het alleen maar om zijn dochter mee naar het ziekenhuis te kunnen vervoeren. En zo kreeg niet de N.V. "R.A.M.I.", maar De Vrij de Cadillac in de garage en begon Ziekenvervoer De Vrij in Leeuwarden (foto 1). Hij had de auto nog maar een paar dagen in zijn bezit toen er een schietpartij was in Huizum. De gewonden werden afgevoerd met de Cadillac naar het Diaconessenhuis. Daar ontving de chirurg Straat dit kapitale vervoermiddel en was diep onder de indruk. Voortaan mocht alleen De Vrij nog voor het Diaconessenhuis rijden! De N.V. "R.A.M.I." zou nog geen jaar later zijn activiteiten als ziekenvervoerder staken.

Foto 1. Cadillac Series 353 uit 1930, waarmee De Vrij in 1935 het ziekenvervoer in Leeuwarden begon.

¹ De basis voor deze geschiedschrijving is verkregen in enkele interviews met de heer M.A. De Vrij uit Assen.

² Jantje (Jannie) was vernoemd naar haar grootmoeder van vaders kant: Jantje Breidenbach (gehuwd met Willem De Vrij te Harlingen op 27 mei 1897)

³ Janine had een leveraandoening van onbekende oorsprong met ascites (buikvocht).

⁴ De RAMI (v/h Nauta & Co) stopte met ziekenvervoer in 1936 of 1937, toen zij haar Spyker ziekenwagen uit 1915 (!) te koop aanbood.

⁵ De firma K. Landeweer was in Utrecht gevestigd aan de Biltstraat en was destijds importeur van Cadillac en La Salle in Nederland. Zij leverden aan meerdere (gemeentelijke) ziekenvervoerbedrijven Cadillac-chassis voor de opbouw van ziekenwagens.

Het Nederlands Ambulance Archief

The Archives of Dutch Emergency Services

Collectie Dr K.J.J. Waldeck

De mannen en vrouwen van De Vrij

Willem De Vrij vervulde gedurende de oorlogsjaren van 1914-1918 zijn militaire dienst en was daarna gaan varen als machinist op de grote vaart. Op 1 januari 1920 verdronk zijn vader Dirk Willem (*Harlingen, 1 juli 1874) bij een schipbreuk voor de Deense kust en werd in Denemarken begraven. Daarna is Willem (foto 2), maar ook zijn beide broers Marinus en

Foto 2. Willem De Vrij op 66-jarige leeftijd tijdens het huwelijk van zijn zoon Martin De Vrij met Tinie de Vries op 25 april 1964.

Adam, aan wal gekomen. Samen namen zij een groothandel in levensmiddelen over. In (1930 of) 1931 nam Willem het Autobedrijf van de Boer⁶ over en vestigde zich aan de Ruysdaelstraat 6 tot en met 12 (foto 4). De garage was op nummer 8; de bovenwoningen hadden nummer 6 en 10. Het bedrijf van de Boer had meerdere activiteiten, hetgeen in die jaren niet ongebruikelijk was. Naast het autobedrijf met de autoverhuur en het

taxibedrijf werd er aanvankelijk ook gehandeld in fietsen (dealer van Gazelle en Raleigh), en haarden en kachels, en elektra.

Willem en Doetje kregen acht kinderen. De oudste was Jannie, die dus op 14-jarige leeftijd overleed. Daarna kwam Paul (Paulus: *Arnhem, 10 juni 1925-†Leeuwarden, 18 augustus 2004). Vervolgens kwam weer een meisje: Lena S. (*Menaldum, 9 juni 1928). Toen volgden nog eens vier zonen: Dirk Willem (vernoemd naar zijn verdronken grootvader) (*Leeuwarden, 19 juni 1928-†Leeuwarden, 24 juli 1983), Willem (*Leeuwarden, 22 augustus 1932-†Leeuwarden 20 oktober 1996, Martin (Martinus Adam) (*Leeuwarden, 1 april 1935) en Hans Leo (*Leeuwarden, 25 augustus 1936) en tenslotte Jantje, vernoemd naar haar overleden zuster (*Leeuwarden, 20 juni 1938). Paul zou uiteindelijk kolonel worden en dus niet actief in het bedrijf van zijn vader. De anderen zijn wel in de voetsporen van hun vader getreden. Martin zou in 1964 definitief naar Assen gaan, omdat hij op de RAI in Amsterdam verliefd werd op een dochter van Gerrit de Vries, eigenaar van een Simca-dealer en ambulancedienst in de Drentse hoofdstad.⁷ Dirk was de administrateur van het bedrijf, dat later nog vier taxibedrijven overnam. Lena 'deed de telefoon' en zorgde dat iedereen in het bedrijf schoon in het pak zat.

Willems oorlogsjaren, maar ook die van zijn bedrijf, verliepen onstuimig. Letterlijk onder de ogen van de Duitsers gaf hij onderdak aan piloten, bracht onderduikers weg en hielp Joden ontvluchten uit Westerbork! Hij vervoerde voor de knokploeg van Krijn van der Helm ook wapens. In september 1944 werd hij verraden en op een ochtend van zijn bed gelicht. Na eerste in het Huis van Bewaring de Blokhuispoort te zijn geïnterneerd, werd hij naar het martelcentrum Scholtenhuis in Groningen gebracht. Via Delfzijl kwam hij op Borkum terecht waar hij als machinist tewerkgesteld werd op het trammetje, dat (nog steeds) van de haven naar het dorp op

⁷ Een vriend van Martin, Teun Vijverberg, was vertegenwoordiger bij Simca-dealer Dijkstra in Leeuwarden en kende Gerrit de Vries en zijn dochter Tinie Marijke van een bezoek aan de RAI in 1958. Teun kreeg toen een oogje op Tinie, maar het zou anders lopen. Teun en Martin gingen in december 1959 naar Assen en daar klikte het niet tussen Teun en Tinie, maar tussen Martin en Tinie. Zij zouden op zaterdag 25 april 1964 te Assen in het huwelijk treden.

⁶ De Boer vertrok naar Noord-Bergum.

Het Nederlands Ambulance Archief

The Archives of Dutch Emergency Services

Collectie Dr K.J.J. Waldeck

en neer rijdt. Begin 1945 werd hij na sabotage van het trammetje op een nacht naar Wilhelmshafen overgebracht alwaar hij door de Amerikanen werd bevrijd. Hij keerde in Leeuwarden als een wrak terug. Hij werd namens de President van de Verenigde Staten door Generaal Eisenhower met een oorkonde bedankt voor zijn hulp bij de ontsnapping van meerdere geallieerde piloten (foto 3). Ook de Engelse bevelhebber Lord Arthur Tedder liet Willem niet onbetuigd. Hij werd zelfs uitgenodigd naar de Verenigde Staten te komen, maar hij wilde liever in Leeuwarden blijven. In eigen land werd Willem minder gewaardeerd om wat hij had gedaan. Zijn collega-taxiondernemers, die ook voor de Duitsers hadden gereden, kregen fraaie Chryslers en DeSoto's toegewezen en hij mocht het met een armzalig Fordje doen. Hij verscheurde deze toewijzing. Hij liet zich echter niet weerhouden om zijn bedrijf weer in nieuwe glorie terug te brengen. In 1965 trad Willem terug uit het bedrijf.

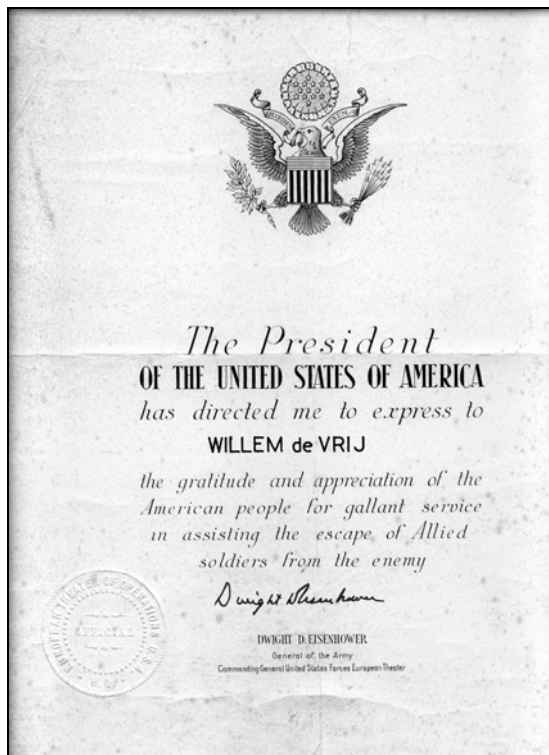

Foto 3. Dankbetuiging voor Willem De Vrij voor zijn hulp bij de ontsnapping van meerdere geallieerde piloten in de Tweede Wereldoorlog.

Dirk Willem en Willem zijn inmiddels overleden. Hans zou uiteindelijk het bedrijf in Leeuwarden voortzetten en de ambulancedienst op 1 april 1999 overdragen aan Alexander De Vrij (*Assen, 9 januari 1968), de jongste van de twee zonen van Martin. Vervolgens zou op 1 januari 2001 de Regionale Ambulancevoorziening Friesland (met posten in Leeuwarden, Kollum, Buitenpost, Vlieland, Terschelling en Schiermonnikoog) samengevoegd worden met de Regionale Ambulancevoorziening Drenthe, waarvan toen zijn broer William (*Assen, 7 november 1964) directeur was.

Hans was naast Volvo-, Daewoo- en Kia-dealer ook agent voor Citroën. Het laatste agentschap heeft de storm der tijden overleefd.

De vestigingen van De Vrij

Het bedrijf van De Vrij begon aan de Ruijsdaelstraat 8 in Huizum, toen nog een voordorp van Leeuwarden. In 1943 ging driekwart van het bedrijf door brand verloren. De hete kolen van een Swerdlund-gasgenerator waren de boosdoener. Vader Willem was met een andere ziekenwagen net van Franeker onderweg naar het Diakonessenhuis in Leeuwarden. De twee andere ziekenwagens, die in het voorste deel van de garage stonden, werden door de zonen Paul en Dirk op het laatste nippertje naar buiten gereden en bleven voor een deel behouden. Een paar maanden later werden de restanten van het bedrijf door de SS gevorderd. Alleen de ziekenwagens mochten er blijven staan. Eind 1943, begin 1944 werden ook de ziekenwagens gevorderd.

Het Nederlands Ambulance Archief

The Archives of Dutch Emergency Services

Collectie Dr K.J.J. Waldeck

Foto 4. De panden van Ziekenvervoer De Vrij aan de Ruijsdaelstraat 6-12, Leeuwarden met vlnr de Cadillac (1936), de Lincoln (1934) en de Packard (1950)

Na de oorlog werden de activiteiten geconcentreerd op ziekenvervoer en trouw- en rouwvervoer. In ongeveer 1955 werd verhuisd naar het Zuiderplein (waar nu de ING-bank staat) om in 1965 naar het pand aan de Tramstraat te gaan waar voorheen Carrosseriefabriek Gebroeders Visser was gevestigd. Rond 1972 werd tenslotte verhuisd naar de Parkgarage aan de Professor P.S. Gerbrandyweg 50, 50^b en 52^b. Dit pand werd uiteindelijk in 1996 aan de gemeente verkocht en concentreerde het Autobedrijf met uitsluitend het Citroën-agentschap zich aan de Lorentzkade. De ambulancedienst mocht vooralsnog zijn basis aan de Professor Gerbrandyweg behouden.

De ziekenwagens

De eerste ziekenwagen was dus een Cadillac 353 uit 1931 (kenteken: B-21473⁸) met een in die dagen meer voorkomende carrosserie. Ook Bink uit Den Haag en van Nieuwkoop uit Oegstgeest (foto 5) hadden bijvoorbeeld een overeenkomstige ziekenwagen met een overeenkomstige carrosserie.⁹ Boven de voorruit zat een verlicht groen kruis dat later werd vervangen door een rood kruis met daarin het groene kruis. Mogelijk werd hiermee aangegeven, dat de ziekenwagen als ziekenwagen goedgekeurd was voor het vervoer van zieken en gewonden door de vereniging Het Groene Kruis en later door het Nederlandse Rode Kruis. Deze Cadillac werd eind 1943 gevorderd door de Duitsers en naar het Kamp Vught afgevoerd. Na de oorlog werd hij aldaar volledig verwoest in een sloot teruggevonden en door Willem en een chauffeur achtergelaten.

⁸ Het provinciale kenteken B-21473 werd op 24 juli 1935 op naam van Willem De Vrij, Ruijsdaelstraat 8-10 te Huizum afgegeven (informatie van www.trezoar.nl)

⁹ Coll. K.J.J. Waldeck.

Foto 5. Overeenkomstige Cadillac Series 353 uit 1931 van van Nieuwkoop uit Oegstgeest op Schiphol.

In 1936 werd een tweede Cadillac Series 36 (kenteken: B-21391) met een 12 cilinder motor aangeschaft (foto 6)! Het Carrosseriebedrijf Rust uit Groningen zette er een ziekenwagenkoets op. Hij werd tijdens de vordering in 1943 uit handen van de Duitsers gehouden door tijdig de assen onder de kolenopslag van het bedrijf aan de Ruijsdaelstraat te verstoppert. Na de oorlog werden deze assen er weer onder gezet. In 1948 of 1949 werd de 12 cilinder motor bij de Ford-dealer Rosier in Leeuwarden vervangen door een 8 cilinder Ford motor, waarna de auto tot 1952 bij De Vrij heeft dienst gedaan. Zijn ziekenwagenbestaan was daarmee niet ten einde. Hij werd als ziekenwagen verkocht naar de Gemeente Neede.

In de oorlog werd een Ford V8 zevenpersoons sedan omgebouwd tot ziekenwagen. De patiënt werd door de achterklep naar binnen geschoven. Toen de benzineschaarste toesloeg, kreeg deze auto gasflessen op het dak.

Het Nederlands Ambulance Archief

The Archives of Dutch Emergency Services

Collectie Dr K.J.J. Waldeck

Foto 6. Cadillac series 63 uit 1936 van Ziekenvervoer De Vrij uit Huizum met een carrosserie van Rust uit Groningen.

Direct na de oorlog kreeg De Vrij de beschikking over een Austin K2-legerambulance ('Bellenwagen') van het Engelse leger uit 1942. Deze was eigendom van het Nederlandse Rode Kruis (en behield dan ook zijn provinciale kenteken van Zuid-Holland) en was aangepast door Gebroeders Visser Carrosseriebedrijf in Leeuwarden (foto 7). Met deze Austin werden regelmatig transporten uitgevoerd naar Arnhem en Nijmegen om evacués uit die steden terug te brengen naar hun in de oorlog gebombardeerde woonplaatsen.

Foto 7. Austin K2 ('Bellenwagen'), zoals die direct na de oorlog beschikbaar was voor Ziekenvervoer De Vrij.

Na de oorlog kocht Willem De Vrij in 1946 van het ziekenvervoerbedrijf de Jager & Wierda uit Heerenveen een Lincoln type KB (kenteken: B-21473) ziekenwagen uit 1934 met massief rubberen banden. Op deze banden kon je niet fatsoenlijk rijden. Bij de autosloper Knoop uit Aduard werden op andere velgen luchtbanden gekocht en op de Lincoln gemonteerd (foto 8). Deze auto werd in 1950 vervangen door de Packard en daarna nog een jaar verhuurd aan van der Ziel in Assen, waarna hij werd gesloopt.

Foto 8. Lincoln KB uit 1934 van ziekenvervoer De Vrij uit Leeuwarden tijdens de 5 Meiviering in 1950 met chauffeur Bons.

Zoals zoveel ziekenvervoerbedrijven in Nederland profiteerde ook De Vrij van het grote aantal Packard-chassis (DeLuxe Super Eight) dat in 1950 in het kader van de Marshall-hulp voor ziekenwagens beschikbaar kwam. Bij Smit in Joure werd de ziekenwagenkoets erop gezet en met kenteken B-18491 (later NG-28-11) ging hij de weg op (foto 9). Deze ziekenwagen had als eerste zuurstofapparatuur aan boord en was ook de eerste ziekenwagen met een sirene om zich een weg door het verkeer te banen.

Aan het eind van de vijftiger jaren heeft De Vrij ook nog een Chevrolet-ziekenwagen op bestelwagenchassis van de gemeente Leeuwarden overgenomen. De politie deed hier ongevallenvervoer mee. Met deze Chevrolet zou Broeder de Vries uiteindelijk zijn vermaarde ambulancebedrijf in Amsterdam beginnen.

Foto 9. Packard DeLuxe Super Eight uit 1950 van Ziekenvervoer De Vrij uit Leeuwarden met een carrosserie van Smit Joure. Willem De Vrij Jr staat op de voorgrond.

Het Nederlands Ambulance Archief

The Archives of Dutch Emergency Services

Collectie Dr K.J.J. Waldeck

Na de Packard brak een tijdperk van Buicks aan. Een zwarte Buick Super Series 50/70 sedan uit 1948 (later kenteken: NK-11-13) werd in 1950 door Brouwer uit Holwerd verbouwd tot een gebroken witte ziekenwagen. Vermoedelijk in 1955 werd deze auto verkocht aan Taxibedrijf Kramer uit Hoorn (foto 10).

Voor deze Buick kwam een nieuwe Buick Roadmaster (kenteken: B-22335, later SG-08-01) uit 1955 in de plaats. Het was de eerste zwart-witte ziekenwagen die bij Smit in Joure van een ziekenwagenkoets. Met gouden letters stond er trots W. De Vrij Leeuwarden op de zijanten (foto 10).

Foto 10. De trotse vloot van Ziekenvervoer De Vrij voor het pand aan het Zuiderplein met vlnr de Packard (1950), de Buick (1955) en de oude Buick (1948).

Daarna zou deze zwart-witte kleurstelling met gouden belettering op nog twee achtereenvolgende Buicks worden toegepast. In 1958 kwam de derde Buick ziekenwagen, opnieuw een Roadmaster. Deze Buick was van het modeljaar 1955. Het kenteken VP-14-02 werd in 1957 afgegeven voor een vierdeurs Sedan (foto 11).

Foto 11. Buick Roadmaster 1955 met kenteken VP-14-02 als trouwauto met naast de auto Martin A. De Vrij.

Door de Carrosseriefabriek Smit uit Joure werd deze auto dus later getransformeerd tot ziekenwagen (foto 12). Op deze ziekenwagen kwam voor het eerst een gele zwaailamp. Deze gele zwaailampen gingen vooraf aan de blauwe zwaailampen, omdat aanvankelijk ziekenwagens deze blauwe zwaailampen in tegenstelling tot politie- en brandweervoertuigen niet mochten voeren. Pas in 1965 werd het aan ziekenwagens toegestaan ook blauwe zwaailampen te voeren en kwam de drietonige hoorn in de plaats van de sirene op de wagens.

De laatste drie Buicks werden uitgevoerd met zogenaamde bergramen. Door deze halfronde ramen in de dakrand kon de liggende patiënt naar buiten kijken. Deze ramen werden bergramen genoemd, omdat zij waren afgekeken van overeenkomstige ramen in autobussen, die met toeristen door de bergen reden. De toeristen konden door deze ramen het prachtige berglandschap bewonderen. De beide Cadillacs, die daarna kwamen, hadden ze ook.

Foto 12. Buick Roadmaster 1955 met kenteken VP-14-02 als ziekenwagen met een carrosserie van Smit, Joure op het Zuiderplein te Leeuwarden.

Van de Buick Limited Series 70 werden er volgens overlevering maar drie in Nederland geïmporteerd. De twaalf lovertjes op het achterspatbord zijn hiervoor karakteristiek. Twee daarvan zijn door de Gebroeders Visser uit Leeuwarden omgebouwd tot ziekenwagen. Eén (kenteken: ZD-57-31) kwam bij het Ziekenvervoer R. van der Belt in Heerde

Dr K.J.J. Waldeck
Commissieweg 1
7957 NC de Wijk

Het Nederlands Ambulance Archief

The Archives of Dutch Emergency Services

Collectie Dr K.J.J. Waldeck

terecht en heeft daar tot tenminste 1971 dienst gedaan (foto 13).

Foto 13. Buick Limited Series 700 van het modeljaar 1958 van Ziekenvervoer R. van der Belt uit Heerde. Foto uit 1971!

De andere werd aan het wagenpark van De Vrij toegevoegd. Helaas kwam aan het leven van deze auto een droevig einde toen hij vermoedelijk in 1965 uitbrandde (foto 14).

Foto 14. De uitgebrande Buick Limited Series 700 van het modeljaar 1958 van Ziekenvervoer De Vrij uit Leeuwarden.

Na de Buicks werd het tijdperk van de Amerikaanse auto's bij De Vrij afgesloten met twee Cadillacs Fleetwood. Beide waren van het modeljaar 1960 en kregen het kenteken BT-62-46 (foto 14) en DT-29-56 (foto 15), die ook in 1960 werd afgegeven. Het Carrosseriebedrijf Smit in Joure vervaardigde ook van deze twee Cadillacs de ziekenwagenopbouw.

Foto 15. Interieur van de Cadillac Fleetwood 1960 (kenteken DT-29-56) van Ziekenvervoer De Vrij uit Leeuwarden.

De eerste is voor 8000 gulden in 1977 aan de Gemeente Vlieland verkocht. De FRAM¹⁰ droeg aanvankelijk zorg voor het onderhoud en de bemanning van de auto. In 1981 is deze Cadillac voor een bedrag van 12.500 gulden aan een verzamelaar in Hilversum gegund. Hij was de hoogste bidder van zeventig gegadigden op de uitgezette inschrijving!¹¹

Foto 16. Cadillac Fleetwood 1960 van Ziekenvervoer De Vrij nu in gerestaureerde staat in gebruik als trouwauto.

Na wat omzwervingen is deze auto in goede staat teruggekeerd in handen van Martin De

¹⁰ FRAM: Friese Autobus Maatschappij, opgericht in 1971 (fusie van de NOT en de NTM).

¹¹ Anonymus: De historie en enkele hoogtepunten van de gemeentelijke ambulancedienst van Vlieland, zj.

Het Nederlands Ambulance Archief

The Archives of Dutch Emergency Services

Collectie Dr K.J.J. Waldeck

Vrij uit Assen. Inmiddels verkeert deze auto weer in uitstekende staat en luistert regelmatig officiële gelegenheden op. Onlangs is hij zelfs nog als ziekenwagen gebruikt. Tijdens de acties van het personeel van de particuliere ambulancebedrijven in de zomer van 2003 heeft Martin De Vrij op 14 augustus zijn 90-jarige schoonvader met deze Cadillac vanuit het Wilhelmina Ziekenhuis in Assen naar huis gebracht (foto 17).

Foto 17. Gerrit de Vries wordt op 14 augustus 2003 door zijn schoonzoon Martin De Vrij en dochter Tinie De Vrij-de Vries met de Cadillac uit het Wilhelmina Ziekenhuis in Assen gehaald.

Na de Cadillacs is ook bij het Ziekenvervoer De Vrij het tijdperk van de Mercedes-Benz ingetreden. Het begon in 1964 overigens met een type 406D, een zogenaamde Düsseldorf (kenteken: 92-22-UJ). Een grote ziekenwagen op een klein vrachtwagenchassis. De carrosserie met een licht verhoogd dak werd ingericht door de Gebroeders Visser in Leeuwarden. Ook de volgende drie Mercedesen van het type 122 (1970; kenteken: 17-03-PM en onbekend kenteken (HA-39-79)) en 123 (1978; kenteken: 16-UG-76) werden van een ziekenwagencarrosserie voorzien door Visser (foto 18). De 406D is later door Paul De Vrij als kampeerwagen in gebruik genomen en is nu in het bezit van Paul's zoon Martin.

Foto 18. Mercedes-Benz type 122 voor Ziekenvervoer De Vrij uit Leeuwarden met bergramen voor aflevering gefotografeerd door de huisfotograaf Frans Popken van de Gebroeders Visser uit Leeuwarden voor de Oldenhove in Leeuwarden.

Met deze Mercedesen is het Ziekenvervoer De Vrij het nieuwe tijdperk onder de Wet Ambulancevervoer van 1972 ingegaan. Er volgden nog GMC's van Wheeled Coach, een Citroën C25 Lang (Carrosseriebedrijf Akkermans uit Oud-Gastel) en weer Mercedesen van Miesen uit Bonn en Visser uit Leeuwarden en Chevrolets van Wheeled Coach en zelfs een Chevrolet van Bosmans uit België.

De concurrenten

Met de aanschaf van de eerste Cadillac in 1936 blokkeerde De Vrij de vernieuwing van het wagenpark van de R.A.M.I. (v/h Nauta), die een jaar later zijn ziekenvervoeractiviteiten staakte.

Aan het eind van de dertiger of het begin van de veertiger jaren voegde zich daar de gemeente Leeuwarden met een Cadillac uit 1931 aan toe speciaal voor het vervoer van besmettelijke patiënten. De heer Wijma, die direct na de oorlog een eigen ziekenvervoerbedrijf begon, was als chauffeur op deze auto begonnen.

In vermoedelijk de tweede helft van de vijftiger jaren heeft de gemeentepolitie van Leeuwarden zich in het vervoer van ongevalsslachtoffers gestort met een Austin A70 (met een Visser-carrosserie) en later met een Chevrolet op een bestelwagenchassis. Deze Chevrolet heeft uiteindelijk nooit voor de gemeentepolitie gereden, maar wel voor De Vrij, die hem overnam. Na twee jaar heeft De Vrij deze auto aan Broeder De Vries in

Het Nederlands Ambulance Archief

The Archives of Dutch Emergency Services

Collectie Dr K.J.J. Waldeck

Amsterdam verkocht, die in 1969 zijn ambulancebedrijf was begonnen.

Tenslotte heeft ook het Algemeen Ziekenfonds Leeuwarden nog korte tijd een Peugeot-ziekenwagen geëxploiteerd.

Om de concurrentie de baas te blijven heeft De Vrij zich steeds veel gelegen laten liggen aan voor die tijd uitstekende ziekenwagens en stipte dienstverlening. Om de opdrachtgevers aan zijn bedrijf te herinneren verspreidde hij visitekaartjes en vloeipapier voor op de bureaus van de artsen en verpleegkundigen.

De bemanning op de ziekenwagens

Tot ver na de oorlog werd de bemanning van de ziekenwagens vooral verzorgd door De Vrij zelf, zijn zoons en een aantal vaste chauffeurs, zoals de heer Bons. Ook werden, indien nodig, verpleegkundigen voor bijzondere transporten ingezet, zoals de psychiatrisch ('zwarte kruis') verpleegkundige Postma.

Flak na de oorlog deed zoon Paul eindexamen gymnasium, maar er bleek niemand beschikbaar voor een ziekenvervoer. Moeder Doetje zag maar één oplossing en dat was dat zoon Paul zijn examen maar even moest onderbreken en de rit moest uitvoeren. Zo overlegd en zo gedaan!

Bijzondere gebeurtenissen

Willem De Vrij vervoerde tijdens de Tweede Wereldoorlog behalve geallieerde piloten ook Joden. Om dit vervoer veilig te laten verlopen had hij altijd een flesje lysol bij zich. Het gaf een scherpe geur, waarvoor de Duitsers als de dood waren. De Duitsers moesten niets van besmettelijke ziekten hebben en meden dat letterlijk 'als de pest'. Het gaf Willem de gelegenheid zijn voor hem noodzakelijke werk te doen. Zo werd op een dag een zwangere Jodin uit een woonbootje uit Twijzelerheide naar de huisarts in Warga gebracht, waar ze veertien zou blijven. Daarna werd ze naar een arbeidershuisje in Jelsum onder de rook van het vliegveld van Leeuwarden, waar natuurlijk veel Duitsers zaten, overgebracht. In dezelfde tijd werd Willem gevraagd een uit Kamp Westerbork ontvluchtte Jood bij een dominee op te halen en naar hetzelfde adres in Jelsum te brengen. Bij aankomst bleek de ontvluchtte

Jood de echtgenoot van de zwangere Jodin te zijn! Een gelukkig weerzien.

De geboorte van een vierling in Deinum was een bijzondere gebeurtenis, waarbij uiteindelijk ook Ziekenvervoer De Vrij betrokken raakte. Vrijdag 5 september 1958 was nog maar twee uur oud toen Jannie Lautenbach-Spoelman de eerste baby ter wereld bracht van wat later de Deinum vierling zou worden. Dokter G.M.C. Kolff uit Marssum (zoon van de beroemde internist en uitvinder van het nierdialyse-apparaat) had op een tweeling gerekend, maar tijdens de bevalling werd hem duidelijk dat het dubbele aantal te verwachten was: twee jongens (Meint en Willem) en twee meisjes (Ytje en Dirkje).¹² In kartonnen doosjes met een kruik werden ze per taxi (!) van De Vrij met zoon Martin aan het stuur afgevoerd naar het Diaconessenhuis in Leeuwarden (foto 19). Uiteindelijk moest ook de moeder met haar laatste boreling naar het ziekenhuis en moest De Vrij een ziekenwagen nu met zoon Willem aan het stuur en Martin als begeleider laten komen.

Foto 19. Opa Lautenbach en Martin De Vrij als taxichauffeur met de gezonde vierling op de arm.

Ziekenvervoer De Vrij begon al aan het eind van de zestiger jaren met hun Cadillacs met Schipholvervoer en buitenlandse ritten. Het betrof toen slechts enkel ritten per jaar. Veel later zouden deze ritten in opdracht van de ANWB-Alarmcentrale door Martin De Vrij met zijn Ziekenvervoer de Vries Assen een aanmerkelijk deel van zijn activiteiten betekenen.

¹² Keikes, H.W. - : In verband met... het Diaconessenhuis, Leeuwarden 1980, pg 103.

Het Nederlands Ambulance Archief

The Archives of Dutch Emergency Services

Collectie Dr K.J.J. Waldeck

Foto 20. De Buicks uit 1955, 1956 en 1958 en de Cadillac uit 1960 van Ziekenvervoer De Vrij in het gelid bij het bedrijf op het Zuiderplein te Leeuwarden